

Aranyra várva

A Szeged Táncegyüttes műsora

Tardonaj leánytánc

Az igényesség sokféleképpen jelentkezhet, de talán az a legszimpatikusabb, amikor az alkotó egyéniség többszörös mérleggel, szakmai és közönségvisszhanggal keresi a továbbcsiszolás szükséges pontjait és lehetőségeit. Mindezt a Szeged Táncegyüttes felnőtt csoportjainak hétfői, nagyszínházi bemutatója nyomán említem. A Nagy Albert koreográfus, művészeti vezető irányításával működő együttes előadása a kettős szándék jegyében jött létre, ebben a Szegedi Nemzeti Színház nézőterét zsúfolásig megtöltő közönség reagálásain túl a programot kísérő „szinfalak mögötti” szakmai megbeszélés is részes. Nem először tartott a folklóregyüttes olyképpen előadást, hogy az

arra meghívott avatott koreográfus szakembereknek, az autentikus zene és tánc apostolainak kritikai észrevételeire is számított. Minősítő programot látott hétfő este a nagyszínház sokszáz nézője: a bemutatott koreográfiák szerepelnek a két hónap múlva sorra kerülő versenyen, amelynek tétje a Szeged Táncegyüttes számára természetesen az arany fokozat. A műsor magas hőfokú fogadtatásban részesült. Az országban páratlan létszámú és a számszerűséggel arányosan magas színvonalat produkáló együttes „közönség-minősítése” — egyértelmű. A többségükben „házon belüli” koreográfiák néhány apróságától eltekintve remek tánceteket teremtettek. Köszönhető mindez rögvest a nyitó Vi-

rágölgyi—Timár kalotaszegi koreográfiának, amely az első részben az ekei román motívumokat remek keretbe foglalva Nagy Albert-koreográfiával, a pazar dél-alföldi táncokkal, a Nyisztor György emlékére készült, lélekbelemarkoló Búcsú-val együtt a program gyöngyszeme volt. A mostanihoz hasonló mozgalmassággal régen láttam a Somogyi karikázót és kanasztáncot, míg ezzel ellentétben a vértelen előadasmód miatt tűnt föl a Széki gyereklakodalmas. A második rész meglepetése, sikerpontja volt a kamaratánc-fesztiválon debütált Barátnők, Tóth László koreográfiája. Szép volt a mezővárosi és egyes mozzanataiban parádésan hatott a gyimesi táncok.

B. P.

Fehér lovon megy a holt

Már nem emlékszem pontosan, hol és mikor olvastam a sok csodálatos között is azt a különlegesen borzongató erdélyi népballadát, amelyben — ha nem is betűről betűre, de nagyjából ekképpen — e két sor található: *haj, de szépen süti a hold, fehér lovon megy a holt / félsz-e, édes rózsám?*

A sorok keltette hangulat kísértetiességét számomra azóta is a misztikum félelmetes egyszerűséggel hétköznapivá varázsolta, jónak kifejezőmódja biztosítja. A halottaktól, az éjszaktól, a teliholdtól, a talajdonképeni horror minden lényeges kellékétől ily módon minden kitelik — csak hogy úgy, hogy észre sem vesszük. Mindenfajta kimondottság, mesterkélt, művi erőltetés nélkül. Úgy is mondhatjuk: a démoni, a túlvilági rémisztő puhán, varázslatos simasággal suhan át a zordon hegyvidékről a vaskos realitás színekképző szagokkal telített, eleven síkságára.

Az erdélyi népballada persze, hogy párhuzamként, hasonlatként szolgál. Együtt azonban tanácsatlanságomnak is egyenlítője. Amint végigolvastam *Baka István A kislíú és a vámpírok* című, két kisregényt és egy szomorújátékot tartalmazó prózakötetét, töredelmesen be kellett látnom: elbizonytalanodtam. Nem tudtam dönteni: az első prózakötet, az 1984-es *Szekszárdi mise* megjelenésekor e hasábon leírtak, no meg az újabb opusz között látszólag csupán egy lírikus próza izmosodásáról tanúskodó időszak tanulságai lappanganak, vagy a felismerés szomorúsága: mennyi ellentmondás dokumentálja alkotói személyiség és műfaji kívánalmak összefüggésrendszerét. Azt, hogy Baka István a Szekszárdi mise révén egyéni prózaírással kedvet fakasztó, vagabund bátorsággal jelentkező, mélyen lírai világi szerzőből „jó úton” haladó prózaíróvá válik-e, vagy sem.

A démoni, a látomásos

**Baka István:
A kislíú
és a vámpírok**

írói világképbe történő beillesztéséről, az eszközrendszerben lehetséges felhasználásáról szólván főleg a *Margit* című nyitó kisregény, de kisebb mértékben a címadó *A kislíú és a vámpírok* esetében is nem nagyon lehet szabadulni attól a feltételezéstől: egy meglehetősen (túl)érzékeny, még a lírai alkat „normáinál” is labilisabb személyiség úgy tesz most kirándulást a próza vadászterületére, hogy szinte azonnal („illendően?”) az általa legjobban karakterére illeszthetőnek vélt, (túl)idealizált rezervátum — a túlvilági, a kísérteties denevérekkel, baglyokkal, fordult farkasokkal, vagy éppen mészítói fekete kutyákkal teletszólt, (túl)dimenzionált barlangja felé indul. Ahová viszont megérkezik: egyféle már-már betegesen elvont, ráadásul jócskán világirodalmi utánérzésekre, erőteljes hatású olvasmányélményekre, a fölvállalt (Goethe, Phlegon) forrásokon túl bulgakovi, kafkai és egyéb hatásokra alapozó énkínok prózában szabadjára eresztett ingoványa. Amely — miként az efféle természeti képződmény általában — sajátosan izgalmas képekkel, hangulatokkal kecseskedik ugyan — mégis süppedékes terep.

Az indokláshoz megint csak a népballada világához kell visszatérnünk. Természetesen okori görög szerző Goethét is megillető kísértethistóriája többféle formában is földolgozható — ám, ha egyetlen kötetben szereplő két írás alaptörténeti vázát is képezi, a dolog már csak szerkesztési szempontból sem nevezhető szerencsésnek. Azután: a tovalibbent kamaszkor iránt táplált nosztalgia a fantasztikum mindenféle ismerős világ-

irodalmi fogásával (is) operáló, játékos-intellektuális keretbe illesztett ábrázolása még néhány történelmi utalás jövőtől sem érheti el a kívánt hatást — ha a műviség, a túlzott „csináltság” jobban érződik rajta, mint a népballadák hétköznapi józansággal realitává finomított (tehát nem csupán stílárius megoldásokra alapozó), említett „eljárása”.

Egyáltalán: a próza területére kiruccanó lírikus, jelentős előnyök (képalkotástól zeneiségig) birtokában, a művészi szabadság mindenhatósága értelmében a világon persze, hogy bármit megtehet. Egy valamit kivéve: hogy megfélekezzen a démoni elemnek a népballada által sugallt-tanított alkalmazási technikájának döntő fontosságú tényéről. Arról, hogy az irodalmiasság, az ígertes témaválasztás, az igen iskolázott, igényes írástechnika és kifogástalan világkép ellenére, a mélyebb, s ekképpen eredetibb epikus ábrázolás hiánya az, amely zavarba hoz és elbizonytalanítja A kislíú és a vámpírokban. Mert ami rendkívüli, élvezetes, fontos és nívós benne (például a stílárius erények és a szuggesztív képi megjelenítő erő) — arra, gondolom, kevesebb szót érdemes vesztegetni. Hiszen prózát író költőnek — akkora tehetség esetében, mint Baka, pláne — nyilván nem a tiszteletkörü, hanem a segítő szándékú, ám kritikus észrevételek a fontosabbak. Jelen esetben, a teljesség igénye nélkül persze, de példának okáért mondjuk ez: vívódásainknak, vagyis a lírai lélekanalízis-sorozatnak a prózába történő áttelepítéséhez nem biztos, hogy az olvasottak szolgálnak a legmegfelelőbb példázatként. Még akkor sem, ha a szerző a rendkívüli jelentőségű *Döbling*-kötet alkotója. A megidézett népballada árulkodik. Sőt: mindent megmutat. (*Szépírodalmi*, 1988)

Domonkos László

Meddig szabályos a pénz befektetése, forgatása?

...ami „csak” erkölcstelen, s ami bűncselekmény

Üzérkedés. Talán gyakorló jogászok számára is az egyik legnehezebben „megfogható” jogi kategória. Bűncselekmény és erkölcstelenesség, erkölcstelenesség és tisztességes hasznú üzlet határai gyakran alig elválaszthatóak. Az újabb és újabb szabályozók nem ritkán szabotált embereknek is fejtörést okozó helyzeteket teremtenek, eldöntendő: adott esetben bűncselekményről van-e szó, vagy „tudomásul veendő” nagy hasznú üzletről.

Amikor Maráz Vilmosné, a Csongrád Megyei Bíróság elnökhelyettesét fölkerestem annak érdekében, segítsen tisztábban látni az üzérkedést, nagy halom könyv és saját jegyzeti körében találtam. S ez nemcsak azt jelzi, hogy lelkiismeretesen készült a beszélgetésünkre, hanem azt is, valóban nem egyszerű témában kértem a segítségét.

Talán bevezetőül szögezzük le: a gazdálkodás rendjét sértő cselekményről van szó — mondta az elnök helyettes asszony, majd így folytatta: — Az elkövetés tárgya az áru lehet, s annak tekint a joggyakorlat minden olyan ingó, ingatlan dolgot, amit árusítani lehet, de ide tartoznak olyan gazdasági szolgáltatások is, amiknek értéke van. Például áru fuvarozás, programozás, szervezés stb.

— Kit tekint üzérnek a joggyakorlat?

— Az elkövetési magatartás négyféle lehet. Ha valaki jogosulatlanul kereskedelmi tevékenységet folytat — és itt hangsúlyoznám a folytat szót, mert ez ismétlődő, folyamatos ténykedést feltételez. Nem lehet azonban üzérkedést megvalósítani öröklött, ajándékba, vagy természetbeni juttatásként kapott dolgok eladásával. Aki viszont kapott — vagy éppen lopott — dolgok felhasználásával üzérkedik. Hadd mondjak egy példát, a jobb érthetőség, s a különbségek érzékeltetése céljából. Itt egy műgyűjtő gyűjteménye gyarapítása érdekében vásárol, és az abban feleslegesnek ítélt dolgokat eladja, nem vét a törvények ellen. De, ha felvásárol és szakértelmét felhasználva drágábban továbbadja — már igen. Elítélték például azt a gyűjtőt, aki megvásárolt egy 300 darabos minikönyv-gyűjteményt, s ebből tíz darabot megtartott, a többi jelentős haszonnal más gyűjtőknek eladta. A bíróság azt állapította meg, hogy a vádlott célja spekulációs haszonszerzés volt elsősorban, s nem gyűjteménye fejlesztése.

— Gondolom, más a helyzet, ha a vásárlás és az eladás között valami értéknövelő változtatást végeznek az árun.

— Ha egy napraforgó-árús megvásárolja a magot, és megpirítja, természetes, hogy az így értékesebb, és drágábban adható. Hangsúlyozandó persze, hogy kereskedni csak engedéllyel szabad. — Térjünk vissza az üzérkedés alapeseteire.

— A jogosulatlan vállalkozásokra igen sok példát lehet mondani. Az egyik legújabb a kazettamásolók esete. Tömegeivel vásárolták az olcsó kazettákat, gyorsmásolóval rájátszották a lakodalmas zenét, és vásároltak árukat. Ez, azonkívül, hogy jogosulatlan vállalkozás, sajtójogszabályokba is ütközik. Vagy előfordult a megyében többször bontásokkal kapcsolatos üzérkedés. A vádlottak kisajátított épületeket vásároltak meg lebontásra, s a bontott anyagot eladták. Ez önmagában még hasznos is lenne, ám akik bíróság elé kerültek, idegen munkaerővel dolgoztattak, s esetenként 10—15 házat vásároltak föl.

— Talán megemlíteném még egy szép példát a jogosulatlan vállalkozásra. Az egyik áfész szakcsoportja fuvarozásra is kiterjesztette tevékenységét. A belépő tagoknak vagyoni hozzájárulásként egy tehergépkocsi árát kellett befizetni. Egy „tökeerős vállalkozó” ismerős gépkocsivezetőket toborozott, befizette nevükben a teherautó árát — összesen ötöt —, társaival pedig külön megállapodott, s őket sofőrként foglalkoztatta. A bruttó bevétel harminc százaléka a szakcsoporté lett, a hetven százalékból a vádlott fizette a sofőrök bérét, maga pedig több mint egymillió hasznót zsebre tett.

— Mi számít tehát „jogosulatlan”-nak?

— Ez két dolgot jelent. Vagy kapható a tevékenységre engedély, de az illető nem kért vagy nem kapott, illetve, ha valamire kapott, annak a kereteit túllépte. A másik eset: ha nem is kapható engedély arra a tevékenységre.

— Gondolom, még mindig van mit mondani az üzérkedés alapeseteiről.

— Tipikusnak nevezhető az az elkövetői magatartás, hogy valaki áruval gazdaságilag indokolatlan közbeeső kereskedelmet üz, aminek árfelhajtó szerepe van. Egy vásárhelyi példa: a Hódgép elfelelt csapágykészletét értékesítette a Delta vállalat egy boltjában, darabonként nyolc forintért. Egy műszaki kereskedő megvett a készletből ötszázat, darabonként tíz forintért, és saját boltjában 350—500 forintért árulta.

— Az emberek gyakran beszélnek rosszul a bizonyos ügyeskedésekről, melyeknél kérdés, hogy az üzérkedés fogalmába tartozik-e. Ilyen, ha valaki egy társaságban két lakást épít, egyiket mondjuk a gyereke nevére. S ha felépült, azt eladja. Vagy az új tető-

terez lakásban a tetőtér egyszer csak külön bejáratú, így eladható lesz, s ezzel a saját lakása ingyen épül föl.

— Erre azt lehet mondani: a tőke ügyes befektetése, ami erkölcsiileg esetleg elítélhető, de nem bűncselekmény. Ugyanúgy az sem, ha valaki egyszer értékes műszaki cikket kap külföldről, s azt nagy pénzért, felárral eladja. Más kérdés, ha ez a lakásépítés többször előfordul, vagy az illető rendszeresen kap ajándékba nagy értékű műszaki cikket — akkor már megállapítható az üzérkedés, aminek egyik kritériuma a folytatolagoság, mint az elején is említettem. Január elseje óta egyébként a törvényes jövedelmeket is be kell vallani, s adózva már nem biztos, hogy nagyon előnyös egy ilyen lakásügylet.

— Sokakban fölvetődik: mi akkor a legális útja a pénzbefektetésnek, a nagy mértékű infláció ellensúlyozásának?

— Annak semmi akadálya, hogy valaki engedélyezett vállalkozásba fektesse a tőkéjét. De ez nem jelentheti a hiányból eredő lehetőségek nyereszkeskedő kihasználását, újabb mesterséges hiány keltését.

— Akkor fogalmazhatunk úgy, hogy az üzérkedés a hiánygazdaság velejárója, s ha utóbbi nem volna, üzérkedés sem lehetne — mint ahogysok-országban nem is létezik a bűncselekménynek e típusa?

— A közbeeső kereskedelem kétségtelenül a hiánygazdaság tartozéka.

— Néhány üzérkedés miatt elítélt esetben hallani olyan külső hangokat; miért büntették meg, hiszen mindenké számára hasznos volt, amit csinált. Így volt ez annak a környékbeli fuvarosnak az esetében is, aki „maszek tüzépét” alakított ki minden építőanyagot beszerezte, s az emberek örültek is neki, hogy hozzájutnak hiánycikkeikhez.

— Valószínű, hogy nem jótékony célból szerezte be az építőanyagokat, hanem saját hasznára, s aztán a tüzép áránál drágábban adta tovább.

— Az is valószínű, hogy korrupció révén jutott hozzá. Ha tevékenységét törvényes keretek között végzi — engedélyt kér a kereskedői tevékenységre, adóbevallást tesz a jövedelméről, nem alkalmaz tisztességtelen árat —, valóban társadalmi igényt elégít ki. Enélkül viszont bűncselekményt követ el. Hadd jegyezzem meg, január elsején életbe lépett az a szabály, hogyha az üzér olyan tevékenységet végez, amire egyébként adható engedély, s az első fokú bírósági határozatig ezt az illető beszerzi, büntetése korlátlanul enyhíthető.

— Végül arra kérem, mondja el, melyek az üzérkedés súlyosabb, minősített esetei.

— Súlyosabban bünteti a törvény az üzérkedést, ha üzletszerűen, vagy bünszóvetésben követik el, ha devizabüntettel vagy csempészettel függ össze, illetve, ha gazdálkodó szervezet működésével álcázva tartanak fenn illegális vállalkozást. Ugyanúgy súlyos, ha jelentős mennyiségű vagy értékű árua üzérkednek. A jelentős érték kétszáz ezer forint felett van, jelentős mennyiség lehet viszont sok, viszonylag olcsó mozi-jegy a jegyzérek esetében, ha az érték nem is éri el a kétszáz ezer forintot — fejezte be beszélgetésünket Maráz Vilmosné.

Balogh Tamás

SZOT-üdüllök

Szezonra készülnek

Százezer vendég fogadására készül az idei szezonban a SZOT Dél-balatoni Üdüllési Igazgatósága. A Befejezéséhez ért a felújítás a boglári Ganz Szállóban. A húsz éve épült háromszáz személyes üdüllőben az elmúlt két év során — hatvanmillió forintos költséggel — teljes közműcsatlakozást végeztek, s első osztályú lakosztályokat alakítottak ki. Hasonló munkálatok kezdődtek az idén a balatonföldvári Hullám és a Helyiipari Üdüllőben.